

TRENDY

INTERNETOWE CZASOPISMO EDUKACYJNE

NR 2/2014

Rozmowa z...

Joanną Kluzik-Rostkowską,
Minister Edukacji Narodowej

STRONA 4

Ewaluacja – pomiar, osąd i decyzja, co dalej

STRONA 19

Razem na rzecz ucznia ze SPE

STRONA 66

Wspomaganie pracy szkół – doświadczenia poradni,
biblioteki i placówki doskonalenia

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Agnieszka Pietryka (redaktor prowadząca), Katarzyna Gańko (sekretarz redakcji), Agnieszka Brodowska, Dorota Czerwonka, Bogusława Kalinowska, Teresa Kaniowska, Katarzyna Koletyńska, Katarzyna Leśniewska, Dorota Macander, Dorota Nawrat, Agnieszka Romerowicz, Anna Szczęśna-Durys, Tadeusz Trzaskowski, Marina Warsimaszwili i Monika Wawrzeńczyk

AUTORZY

Agnieszka Brodowska, Małgorzata Bukowska-Ulatowska, Ewa Furche, Anna Fus, Katarzyna Gut, Wioletta Hatak, Ewa Jakubowska, Jolanta Janowiak-Wydra, Arkadiusz Kamiński, Katarzyna Koletyńska, Paulina Mielnik, Beata Mika, Barbara Milecka, Natalia Nalepa, Piotr Ożarski, Ewa Skiba, Monika Stemplewska, Małgorzata Swędrowska, Joanna Szymańska, Iwona Szwed, Mariola Szymczak, Izabela Rodak, Claudia Torres-Bartyzel, Barbara Wachowiak, Wanda Zofia Wojnowska, Andrzej Wyrozemski, Anna Zakrzewska-Zamora

Zdjęcia wykorzystane w numerze 2/2014 TRENDÓW pochodzą:

- a) ze zbiorów: Ministerstwa Edukacji Narodowej (s. 6), Ośrodka Rozwoju Edukacji (s. 7), Agnieszki Brodowskiej (s. 9, 10, 11, 32), Teresy Kaniowskiej (s. 40), PCEN w Rzeszowie (s. 74, 75, 77), RODN „WOM” w Katowicach (s. 82, 84, 85), CEN w Gdańsku (s. 88, 90, 92, 93), Biblioteki Pedagogicznej w Staszowie (s. 95), Biblioteki Pedagogicznej w Skierniewicach (s. 100, 101, 102), Małgorzaty Swędrowskiej (s. 105);
- b) ze źródeł internetowych: © apops/Fotolia.com (s. 1, 26), © SerrNovik (s. 2), © Minerva Studio/Fotolia.com (s. 22), © Rawpixel/Fotolia.com (s. 30), © fotogestoeber/Fotolia.com (s. 36), © bloomua/Fotolia.com (s. 44), © koya979/Fotolia.com (s. 50), © alphaspirt/Fotolia.com (s. 69), © Tyler Olson/Fotolia.com (s. 70), © Brian Jackson/Fotolia.com (s. 71).

Zdjęcia Autorów wykorzystane przy biogramach (s. 23, 32, 42, 53, 60, 79, 85, 94, 98, 103, 108) pochodzą z ich prywatnych zbiorów.

Drodzy Czytelnicy,

zapraszamy do lektury drugiego w 2014 r. numeru naszego czasopisma. Jego temat przewodni koncentruje się na działaniach placówek wspomagających pracę szkoły, zapewniających wysoką jakość edukacji polskich uczniów.

Przygotowane artykuły prezentują doświadczenia poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych na rzecz wspierania rad pedagogicznych. Zostały one zaprezentowane w nawiązaniu do wyników ewaluacji zewnętrznej lub wewnętrznej jako ważnych sposobów diagnozy stanu pracy szkoły, określenia słabych i mocnych stron i kierunków rozwoju. Państwa szczególnej uwadze polecamy artykuł dotyczący nowej perspektywy finansowania projektów edukacyjnych z EFS, a także relację z wizyty studyjnej polskich nauczycieli w Izraelu.

Zachęcamy także do zapoznania się z *Rozmową z...*, w której Minister Edukacji Narodowej Joanna Kluzik-Rostkowska przedstawia plany resortu na najbliższy rok szkolny, w tym dalsze wzmocnienie systemu doskonalenia nauczycieli.

W wakacyjnym numerze TRENDÓW znajdują się także teksty poświęcone rozwijaniu zainteresowań czytelniczych, prezentacja nowości wydawniczych dla nauczycieli, a to wszystko w obchodzonym właśnie Roku Czytelnictwa.

Interesujący dla szerokiego grona odbiorców będzie zapewne dział prawny, gdzie publikujemy informacje o zmianach w prawie oświatowym.

Z serdecznymi, wakacyjnymi pozdrowieniami

Zespół redakcyjny

Wszystkim pracownikom oświaty życzymy bezpiecznych, radosnych i pogodnych wakacyjnych dni. Niech nadchodzący letni wypoczynek pozwoli Państwu nabrać sił do podejmowania wyzwań i realizacji zadań w nowym roku szkolnym.

Uczniom życzymy udanego i bezpiecznego wypoczynku, ciekawych przygód, uśmiechu na co dzień, a rodzicom – wielu radosnych chwil spędzonych wspólnie z dziećmi.

Wydawca:

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. +48 22 345 37 00
fax +48 22 345 37 70
redakcjatrendy@ore.edu.pl

Opracowanie graficzne i skład:

Paweł Jaros

Redakcja językowa i korekta:

Katarzyna Gańko

© Copyright by [Ośrodek Rozwoju Edukacji](#)

Warszawa 2014

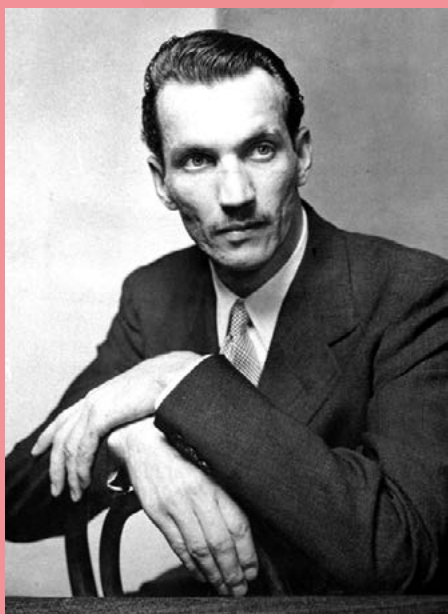
Udostępnianie materiałów zamieszczonych w czasopiśmie – wyłącznie ze wskazaniem źródła.

- 4** Rozmowa z... Joanną Kluzik-Rostkowską, Minister Edukacji Narodowej
- 12** Wyzwania polskiego systemu edukacji a środki europejskie w latach 2014–2020
- 15** Nadzór wczoraj i dziś, czyli innymi drogami do tego samego celu
- 19** Ewaluacja – pomiar, osąd i decyzja, co dalej
- 24** Jak zaplanować i przeprowadzić ewaluację wewnętrzną?
- 33** Jak wspierać dyrektora, który zmierza do rozwoju swojej szkoły?
- 38** Obszary wspierania pracy placówek resocjalizacyjnych
- 43** W lustrach ewaluacji
- 49** Języki obce w sieci
- 54** Uczniowie uczestnikami ewaluacji wewnętrznej? Tak!
- 57** Program Golden Five
- 66** Razem na rzecz ucznia ze SPE
- 73** Wsparcie szkół i nauczycieli województwa podkarpackiego w zakresie wykorzystania TIK w procesie dydaktyczno-wychowawczym
- 81** Doskonałość doskonalenie, czyli kompleksowe wspieranie szkół i placówek
- 87** Wspomaganie pracy dyrektorów i nauczycieli jako element SRWP 2020
- 95** Efektywna współpraca z biblioteką pedagogiczną – przykład dobrej praktyki
- 99** Proces budowania systemu wspomagania szkół i placówek oświatowych
- 104** Czytanie wrażeń
- 112** Drogowskazy prawne

Rok Jana Karaskiego

Rok 2014 Sejm RP ogłosił **Rokiem Jana Karaskiego**, słynnego kuriera Polskiego Państwa Podziemnego.

Zapraszamy Państwa do odwiedzenia **zakładki** na stronie ORE i zapoznania się z sylwetką i historią tej niezwykłej postaci. Udostępniliśmy także dla Państwa kalendarz wydarzeń, które uświetnią obchody Roku Jana Karaskiego, w tym informacje o działaniach edukacyjnych programu *Jan Karaski. Niedokończona misja*.

Ulica Karaskiego na Manhattanie

Nurt edukacyjny programu *Jan Karaski. Niedokończona misja* ma na celu popularyzację postaci Jana Karaskiego poprzez włączenie lekcji o nim do programów szkół polskich oraz polonijnych. W ramach tego projektu organizowane są warsztaty dla nauczycieli (w 2010 r. zorganizowane już były w Nowym Jorku i w Toronto) oraz konkurs na scenariusz lekcji multimedialnej o Janie Karaskim przygotowany przez Centralę Polskich Szkół Doksztalających w Ameryce we współpracy z Działem Edukacyjnym Muzeum Historii Polski.

Muzeum Historii Polski oddaje do dyspozycji nauczycieli i uczniów gimnazjów oraz liceów interdyscyplinarny projekt edukacyjny *Jan Karaski i jego czasy*, w którym można znaleźć zarówno materiały źródłowe (dokumenty, zdjęcia) i uzupełniające (fragmenty książki *Tajne państwo* Jana Karaskiego), jak i gotowe propozycje scenariuszy lekcji multimedialnych z wykorzystaniem materiałów dostępnych w pakiecie. Pakiet powstał dzięki wsparciu Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Źródło

Ławeczka Karaskiego w Łodzi

„Ci, którzy znali Jana Karaskiego, nigdy go nie zapomną. Jego przesłanie będzie rozświetlać ścieżkę kochających wolność przez lata, które nadejdą. Nie można sobie wyobrazić lepszego dziedzictwa” – Bill Clinton

„Wierzę, że tak wielcy bohaterowie jak Jan Karaski nigdy naprawdę nie umierają. Jan Karaski będzie żył w swoich książkach, w pamięci swoich studentów i swoim dziele większym niż życie” – Lech Wałęsa

„Prof. Jan Karaski to jest odważny, mądry i skromny człowiek. I być może, dlatego nie nadaje się na bohatera z pierwszych stron gazet. Ale byłoby lepiej, gdyby tak wybitna postać jak Jan Karaski była powszechnie znana i gdyby była dla wielu z nas wzorem a czasami i sumieniem” – Aleksander Kwaśniewski

„Dla mnie osobiście Jan Karaski był – obok Miłosza, Nowaka-Jeziorańskiego i Giedroycia – wielkim autorytetem polskiej emigracji. Jest to dla mnie symbol tej najlepszej Polski. On czynił Polskę lepszą każdym swoim gestem, każdym swoim wystąpieniem” – Adam Michnik

„Karaski odkrywa, że coś takiego jak sumienie świata, na które powoływali się Żydzi, domagający się świadectwa swych braci w wolnym świecie, nie istnieje. Wie i pokazuje, że polityka, która w imię strategii i politycznego rozsądku wyzbyła się sumienia, jest czymś koszmarnym, nieludzkim, diabelskim” – ks. Adam Boniecki

דושי ת' Yad Vashem

10 lat realizacji projektu *Zachować pamięć. Historia i kultura dwóch narodów*

Projekt mający na celu organizację wyjazdów młodzieży izraelskiej na wycieczki do Polski szlakiem obozów zagłady zapoczątkowany został przez rząd Izraela w roku 1988. Od tamtej pory corocznie tysiące młodych Żydów odwiedzają Polskę, zaś od kilku lat mogą także spotykać się z polską młodzieżą. Aby takie spotkania w polskich szkołach dobrze przygotować, w czasie seminariów kontaktowych w Jerozolimie nasi nauczyciele poznają wcześniej swoich partnerów – izraelskich nauczycieli.

Wychodząc naprzeciw idei wzajemnego poznania się Polaków i Żydów, Ośrodek Rozwoju Edukacji i Instytut Yad Vashem¹ zapraszają co roku na seminarium kontaktowe grupę polskich i izraelskich nauczycieli, aby razem podążali śladami wspólnej historii i kultury dwóch narodów, żyjących przez wiele wieków na terenach Polski. Działanie to jest wynikiem podjętej w 2002 r. współpracy pomiędzy Ministerstwem Edukacji Kultury i Sportu Izraela, Instytutem Polskim w Tel Aviwie oraz Instytutem Yad Vashem. Projekt seminariów edukacyjnych *Bliżej siebie* jest realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji od 10 lat, jako komponent projektu *Zachować pamięć*.

Adresatami seminarium kontaktowego są polscy nauczyciele reprezentujący miasta i szkoły objęte programem spotkań młodzieży oraz nauczyciele ze szkół izraelskich przyjeżdżający do Polski. Tematyka seminarium skoncentrowana jest na kwestii zainteresowania młodych ludzi historią obu narodów, z jej zawiłościami i jasnymi kartami.

W czasie spotkań w polskich szkołach omawiana jest także metodologia pracy z młodymi Izraelczykami i Polakami.

Wykłady i warsztaty w Yad Vashem służą wyposażeniu uczestników seminarium w wiedzę i umiejętności niezbędne do nauczania o historii i kulturze mniejszości żydowskiej w Polsce oraz historii Holokaustu i jego skutkach, wymianie doświadczeń edukacyjnych w zakresie nauczania o stosunkach polsko-żydowskich, wzbogaceniu warsztatu pracy. Celem jest realne wsparcie metodyczne i merytoryczne nauczycieli, aby wiedzieli jak uczyć o Holokauście, jak przygotować polską młodzież na przyjęcie izraelskich kolegów oraz jak zaaranżować warunki spotkania. Uczestnicy poznają przykładowe scenariusze zajęć z młodzieżą, a także otrzymują materiały pomocnicze, które posłużą przygotowaniu spotkań w trzech obszarach:

- integracja grupy poprzez wspólne zabawy, tańce, gry;
- zajęcia warsztatowe, prowadzone według wybranego scenariusza z pu-

blikacji polsko-hebrajskiej *Zachować pamięć*;

- wspólne aktywności, np. ceremonie w miejscach pamięci.

Możliwość osobistych kontaktów pomiędzy polskimi i izraelskimi nauczycielami, wymiana doświadczeń, zapoznanie się z metodami pracy, sukcesami i problemami, których obie grupy doświadczają, ucząc o polsko-żydowskiej historii i współczesności, należą do zalet seminarium, przesyłają o jego sukcesie oraz stanowią grunt do dobrego przygotowania spotkań młodzieży.

Do tej pory w seminariach uczestniczyło około 600 nauczycieli z Polski. Każdy, kto chce uczyć młodzież o Holokauście, musi – oprócz przygotowania emocjonalnego – zgromadzić rzetelną wiedzę. Dwunastodniowy program intensywnego szkolenia w Międzynarodowej Szkole Studiów nad Holokaustem (ISHS) Yad Vashem daje uczestnikom szansę poznania złożoności zagadnienia Zagłady oraz filozofii nauczania o tym wydarzeniu. Zgodnie z zasadami nauczania ISHS w centrum rozważań o historii znajduje się pojedyncza istota ludzka. Poznawanie Holokaustu to nie tylko zgłębianie zjawisk takich jak masowe zabójstwo, polityka nazistowska,

¹ Instytut Yad Vashem, położony na Wzgórzu Pamięci w Jerozolimie, powstał na mocy ustawy parlamentu Izraela w 1953 r. Nazwa Instytutu wywodzi się z cytatu z Księgi Izajasza (Iz 56, 5): „dam miejsce (Yad) w moim domu i w moich murach oraz imię (Vashem) (...) wieczyste i niezniszczalne”. Głównym zadaniem Instytutu Pamięci Męczenników i Bohaterów Holokaustu jest gromadzenie materiałów o żydowskich ofiarach, które zostały zamordowane wyłącznie z powodu swojego żydowskiego pochodzenia, oraz utrwalenie imion tych ludzi, a także zniszczonych społeczności, organizacji i instytucji. Obok dokumentowania i upamiętniania Holokaustu, Yad Vashem kładzie także nacisk na opracowywanie programów edukacyjnych i finansowanie badań naukowych.

Sala Imion w Muzeum Historii Holokaustu, zawiera imiona i szczegóły osobiste milionów ofiar, zapisane w Listach Świadców

statystyki śmierci, łańcuch wydarzeń politycznych i wojskowych. To także

próba zrozumienia ludzi i tego, w jaki sposób radzili sobie z ekstremalnymi

Wagon Towarowy – Pomnik Wysiedlonych

sytuacjami oraz podstawowymi wyborami natury moralnej.

Historia Holokaustu jest przede wszystkim historią człowieka. Jakkolwiek dyskusja na temat ofiar, sprawców lub tych, którzy biernie się przyglądali, musi zmierzać do zrozumienia ludzi uwikłanych w to wydarzenie. Spotkanie uczniów ze „zwykłymi ludźmi”, którzy znaleźli się w Holokauście – ich codziennym życiem i rzeczywistością – musi służyć jako podstawa do pogłębionego wysiłku pedagogicznego. Podejmując się nauczania o Holokauście, nauczyciele powinni się w pierwszej kolejności dowiedzieć, kim byli pojedynczy ludzie, zanim stali się ofiarami. W przeddzień wybuchu II wojny światowej Europę zamieszkiwało około 10 milionów Żydów. Miejscem największego ich skoncentrowania była Polska. Żyli tu pełnią życia – tworzyli literaturę, poezję, teatr, gazety itp. Dopiero po rozmowie o życiu przedwojennym można zająć się zgłębianiem Holokaustu i losu jego ofiar. Uwagę należy poświęcić nie tylko bohaterom powstań i ruchu oporu czy wysokim rangą mordercom – kluczowe jest także podjęcie próby zrozumienia trudności i dylematów, przed jakimi stawali ci, których imiona zagięły wraz z utraconym życiem. Tylko w taki sposób można odnaleźć prawdziwą, pogłębioną więź pomiędzy uczącymi się a samym zagadnieniem oraz zacząć dostrzegać podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnością a okresem Holokaustu. Badanie rozmaitych dylematów etycznych i wyzwań, przed którymi stawali Żydzi, Polacy, Niemcy i inni ludzie, pozwala przejść w procesie nauczania od konkretnej sytuacji w historii do uniwersalnego aspektu ludzkiego. Pokazywanie ludzkiej twarzy historii i zgłębianie skomplikowanego położenia człowieka pomagają zapobiec zredukowaniu Holokaustu do jednowymiarowego obrazu lub abstrakcyj-

nego, wyobcowanego spojrzenia na to zagadnienie. Powyższe założenia są podstawą pracy pedagogicznej Yad Vashem.

Ważnym założeniem edukacyjnym Międzynarodowej Szkoły Studiów nad Holokaustem jest tzw. podejście wielopoziomowe, czyli dostosowane do wieku i wprowadzające treści związanych z Shoah (Holokaustem) narastająco, zgodnie z rozwijającymi się zdolnościami emocjonalnymi i poznawczymi ucznia. W tym podejściu nauczanie o Holokauście zaczyna się wcześniej i dotyczy uczenia podstawowych faktów nawet w pierwszych klasach, jednak w sposób, który uwzględnia umiejętności małych dzieci. To spiralny model nauczania o Holokauście, następuje w nim stopniowe budowanie zasobu wiedzy o tym wydarzeniu: wartości takie jak indywidualna empatia oraz więzi rodzinne są przekazywane uczniom od najmłodszych lat szkoły podstawowej poprzez historie o ratunku i ocaleniu – te ze szczęśliwym zakończeniem; uczniów gimnazjów uczy się o problemach całych społeczności oraz zagadnieniach tożsamości, dopiero zaś w szkołach średnich pojawiają się bardziej złożone zagadnienia społeczne, wymagające zaawansowanego myślenia historycznego, jak np. związki przyczynowo-skutkowe, ideologia narodowa i wielostronny konflikt globalny. W modelu spiralnym przechodzi się od jednostki do społeczności, a w końcu do społeczeństwa, w oparciu o bezpieczne, ale ustrukturyzowane gromadzenie wiedzy o samym Holokauście. Spotkanie ucznia z przeszłością i jej dylematami etycznymi będzie uwewnętrzniane na przestrzeni lat i wpłynie na budowę jego tożsamości oraz etyki własnego postępowania.

Uczenie się o Holokauście jako o doświadczeniu ludzkim wykracza poza granice dyscypliny historycznej. Dla-

Pomnik Korczaka i Dzieci Getta

tego podejście interdyscyplinarne do nauczania wymaga zaangażowania innych obszarów wiedzy, które pomagają zrozumieć istotę i ducha ludzkiego. Są to m.in. sztuka, literatura i filozofia. Włączenie tych dyscyplin umożliwia uzyskanie dostępu do różnych części ludzkiej psyche, co nie zawsze jest możliwe tylko w drodze intelektualnej analizy dokumentów historycznych.

Program Szkoły naucza uniwersalnych zasad ochrony praw człowieka i inspirowane do indywidualnej odpowie-

dzialności za zwalczanie rasizmu i ksenofobii w dzisiejszym świecie.

W dniach 8–19 czerwca 2014 r. kolejna grupa polskich nauczycieli uczestniczyła w seminarium. Nauczyciele tak relacjonowali swoje wrażenia z pobytu i szkolenia:

„(...) Kompleksowe podejście do tematu Zagłady to następny pozytywny aspekt seminarium. Kluczową rolę odegrały zasoby Instytutu Yad Vashem, które dotyczą zagadnienia, wykorzy-

Upamiętnienie polskich żołnierzy II wojny światowej na Górze Herzla w Jerozolimie